

OSNOVNA ŠOLA ZA ODRASLE

UČNI NAČRT

LIKOVNA VZGOJA

RAZRED:

5. razred

6. razred

7. razred

ŠTEVILO UR:

9 ur

9 ur

18 ur

Avtorji besedila

Učni načrt so na osnovi učnega načrta za pouk likovne vzgoje v devetletni osnovni šoli (UN 2001, Predmetna kurikularna komisija za likovno vzgojo) pripravili:

mag. Tonka Tacol, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta,

mag. Črtomir Frelj, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta,

Robi Klančnik, Osnovna šola Miha Pintar Toledo Velenje,

Albin Kramberger, Univerza v Mariboru Pedagoška fakulteta,

Vlasta Markočič, Osnovna šola Dutovlje,

Silva Karim, Osnovna šola Col,

Rozika Puvar, Osnovna šola Borcevi za severno mejo Maribor,

Irena Šimenc Mihalič, Osnovna šola Ledina Ljubljana.

Vsebina

1	OPREDELITEV PREDMETA.....	4
2	SPLOŠNI CILJI PREDMETA.....	4
3	OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE	6
4	MINIMALNI IN TEMELJNI STANDARDI ZNANJA.....	14
5	SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA	14
6	PRILOGE	16
6.1	Znanje izvajalcev predmeta	16
6.2	Predpisani in priporočeni viri znanja	16
6.3.	Materialni pogoji za izvajanje	17

1 OPREDELITEV PREDMETA

Likovna vzgoja je zelo pomembna za oblikovanje emocionalnih, socialnih, motoričnih in spoznavnih dejavnikov udeleženca. Obsega oblikovanje osebnosti, učenje likovnih znanj, razvijanje likovnih zmožnosti in čuta, ki daje podlago za oblikovanje stališč, vrednot, estetskega izraza.

Vsebine predmeta so po posameznih likovnih področjih (risanje, slikanje, plastično oblikovanje, oblikovanje prostora in grafika) zasnovane na temeljnih likovnih pojmi, ki jih udeleženec pridobiva in spopolnjuje glede na svojo likovno zmožnost. Likovni pojmi so v vsebinah učnega načrta so povezani s pojmi v vsebinah drugih predmetnih področij.

Dejavnost pri predmetu likovna vzgoja je sestavljena iz teoretičnega in praktičnega dela. Udeleženci spoznajo in usvojijo likovni problem in vizualizirajo misli ter občutja na samosvoj način. Z likovnimi izraznimi sredstvi predstavljajo v različnih materialih v notranjem svetu nastale miselne modele predmetov in pojavov iz narave in okolja – osmišljajo teoretično delo na sproščen način.

Učitelj z likovno dejavnostjo odkriva pri udeležencu posebnosti likovnega izražanja ter pogloblja posluš za likovna dela umetnikov in uporabnih predmetov kakor tudi likovne problematike v okolju.

Učitelj mora v okviru 36 ur realizirati celotne vsebine likovnih področij, ki so predvidena za posamezne razrede. V petem in šestem razredu realizira vsebine iz risanja in slikanja, v sedmem razredu pa vsebine iz plastičnega oblikovanja, prostorskega oblikovanja in grafike.

Učni načrt določa temeljne in minimalne standarde znanja. Zaradi večje nazornosti in uporabnosti učnega načrta smo temeljne in minimalne standarde znanja opredelili že v zadnjem stolpcu razpredelnice v poglavju 3 - OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE. Minimalni standardi znanja so označeni z močnejšim tiskom.

2 SPLOŠNI CILJI LIKOVNE VZGOJE

Udeleženci:

- bogaté in ohranjajo zmožnost za likovno izražanje,
- ob uzaveščanju čustev razvijajo čut za lepo,
- razvijajo zmožnost doživljanja lepote v naravi in umetninah,
- razvijajo likovnoizrazne zmožnosti in ustvarjalnost,
- razvijajo zmožnost analiziranja umetniških stvaritev po oblikovanih merilih,
- razvijajo čut do likovnih stvaritev, do nacionalne in splošne človeške likovne kulturne dediščine,
- se seznanjajo z likovnimi izrazili in se usposabljujejo za njihovo samostojno uporabo,
- razvijajo zmožnost opazovanja, predstavljalivosti, likovnega mišljenja, likovnega spomina, in domišljije,
- ob delu z različnimi materiali in orodji razvijajo motorično spretnost in občutljivost,

- pri praktičnem delu se seznanjajo z razlikami in povezavami med vizualnim in likovnim svetom,
- z oblikovanjem prostorov in kiparskih volumnov razvijajo telesnokiparski odnos in občutenje likovnega prostora,
- razvijajo zmožnost oblikovanja meril za kritično vrednotenje svojih del in del drugih udeležencev

3 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE

5. RAZRED (9 UR)						
LIKOVNO PODRO- ČJE	VSEBINA – LIKOVNI PROBLEMI	CILJI REŠEVANJA LIKOVNIH PROBLEMOV			MEDPRED- METNE POV.	STANDARDI ZNANJA
		USVAJANJE LIKOVNIH POJMOV	LIKOVNO IZRAŽANJE	PRIVZGAJANJE DOŽIVLJAJSKIH NARAVNANOSTI		Likovne pojme opišejo in likovno izrazijo
RISANJE	RISARSKÉ PRVINE	Udeleženci: - pojasnijo značilnosti črte in pike kot izraznih sredstev, - opišejo različne učinke in pomene elementov v prikazovanju materialnosti površin, - naštejejo zglede linearnih elementov v okolju in naravi, - poiščejo primere linij in točk na risbah umetnikov,	Udeleženci: - rišejo linearno kompozicijo po spominu, domišljiji ali neposrednem opazovanju,	Udeleženci: - razvijajo občutek za risarske vrednote, - se navajajo na izražanje s sproščeno črto, - pri risanju motiva bogatijo likovni spomin in domišljijo,	MAT SLO DRU	Opredelijo pojme: - črta (linija), - pika (točka), - risba, - obris (kontura), - rokopisna in tehnična črta, - naravne in umetne površine, - struktura, - patina, - faktura.

	RITMI Z LIKOVNIMI ELEMENTI	<ul style="list-style-type: none"> - spoznavajo pojem ritem, - ločijo pojma enakomerno in izmenično ponavljanje, - odkrijejo različne načine upodabljanja ritmov (linearno, ploskovno), - poiščejo primere različnih ritmov v okolju, - pojasnijo ritmične rešitve na umetniških delih, 	<ul style="list-style-type: none"> - z risarskimi elementi rišejo ritmična zaporedja in jih kompozicijsko uredijo na risarski površini, 	<ul style="list-style-type: none"> - se navajajo na samostojno opazovanje ritmičnih posebnosti v naravi in na umetninah, - si privzgapajajo smisel za uporabo različnih intervalov, - razvijajo doslednost pri nizanju različnih ritmov, 	GVZ SLO MAT	<p>Ločijo pojme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ritem zaporedje: - popolno, enakomerno, - izmenično.
SLIKANJE	BARVE I., II. IN III. STOPNJE	<ul style="list-style-type: none"> - razvrstijo barve v osnovne (primarne), sekundarne in terciarne, - povedo razlike med pestrimi in nepestrimi barvami, - raziščejo možnosti medsebojnega mešanja barv, - pojasnijo razlike med čistimi in mešanimi barvnimi toni na primerih v naravi in umetniških delih. 	<ul style="list-style-type: none"> - z mešanimi barvami naslikajo svobodno kompozicijo, - naslikajo motiv z uporabo pestrih in nepestrih barv. 	<ul style="list-style-type: none"> - se navajajo na samostojno mešanje barv, - razvijajo občutljivost za čiste in mešane barvne tone, - si privzgapajajo občutek za barvne kvalitete. 	GVZ SLO MAT	<p>Razlikujejo pojme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - primarne, sekundarne, terciarne barve, - nevtralne barve, - tonska lestvica, - pestre, nepestre barve, - mešani barvni toni.

6. RAZRED (9 UR)

LIKOVNO PODRO- ČJE	VSEBINA – LIKOVNI PROBLEMI	CILJI REŠEVANJA LIKOVNIH PROBLEMOV			MEDPRED- METNE POV.	STANDARDI ZNAJANJA
		USVAJANJE LIKOVNIH POJMOV	LIKOVNO IZRAŽANJE	PRIVZGAJANJE DOŽIVLJAJSKIH NARAVNANOSTI		Likovne pojme opišejo in likovno izrazijo
RISANJE	KOMPOZI- CIJA LIKOVNEGA DELA	Udeleženci: - usvojijo pojme: simetrična, asimetrična, razgibana (dinamična) in nerazgibana (statična) kompozicija, - ločijo vodoravno, navpično, poševno (diagonalno), krožno, trikotno in prosto kompozicijo, - na umetniških delih določijo različne kompozicije,	Udeleženci: - z risarskimi elementi narišejo različne oblike kompozicij,	Udeleženci: - si privzgajajo pravilen odnos do umetniških stvaritev, - krepijo pozitivne reakcije in razpoloženja ob opisovanju risarskih elementov na umetniških delih, - ostrijo čut za ravnovesje,	MAT SLO	Ločijo pojme: - kompozicija , - simetričnost , - asimetričnost , - vodoravna, navpična, poševna, krožna, trikotna, svobodna kompozicija.

	OKRASEK (ornament)	<ul style="list-style-type: none"> - spoznajo ornamentalne zakonitosti: enakost, nasprotja, razdelitev elementov (intervali), stilizacija, - ločijo oblike in motive ornamentov, - poiščejo ornamentalne posebnosti na demonstriranih umetniških delih, 	- komponirajo različne oblike okraskov z različno motiviko,	<ul style="list-style-type: none"> - se navajajo na doslednost pri nizanju barvnih elementov, - razvijajo likovni spomin in domišljijo, 	SLO MAT	Razumejo pojme: <ul style="list-style-type: none"> - okrasek (ornament), - okraševanje, - stilizacija, - detajl, - oblika ornamenta: tapeta, friz, rozeta, - slovenski ornament.
	SVETLO-STNI IN BARVNI ODTENKI	<ul style="list-style-type: none"> - razčlenijo tri barvne vrednote (barvnost, barvna svetlost, barvna čistost), - spoznajo posebnosti spreminjanja barvne svetlosti in barvne čistosti z mešanjem barv z nevtralnimi barvami in barvami iz barvnega kroga, - na fotografijah umetniških del poiščejo primere svetlostnih in barvnih odtenkov, 	- mešajo svetlostne in barvne odtenke in naslika motiv po spominu,	<ul style="list-style-type: none"> - bogatijo zmožnost odkrivanja posebnosti spreminjanja barv, - se navajajo na zavestno izvajanje postopkov mešanja barv, 	ZGO GEO GVZ	Razlikujejo pojme: <ul style="list-style-type: none"> - barvnost, - barvna svetlost, - barvna čistost, - svetlostni odtenek, - barvni odtenek.
	BARVNA NASPROTJA (KON-TRASTI)	<ul style="list-style-type: none"> - ob primerjavi različnih lastnosti v vsakdanjem življenju razložijo pojem kontrast, - navedejo posebnosti komplementarnega kontrasta posameznih barvnih parov, kombinacije toplih in hladnih ter svetlih in temnih barv. 	- naslika slike z enim ali več kontrasti.	<ul style="list-style-type: none"> - se domiselno izražajo - razvijajo občutek za kombiniranje barvnih kontrastov, - po izoblikovanih merilih objektivno vrednotijo nastala likovna dela. 	GVZ SLO MAT	Opredelijo pojme: <ul style="list-style-type: none"> - nasprotje (kontrast), - komple-mentarni kontrast, - barvne dvojice, - toplo- hladno nasprotje, - svetlo temno nasprotje.

7. RAZRED (18 UR)

LIKOVNO PODRO- ČJE	VSEBINA – LIKOVNI PROBLEMI	CILJI REŠEVANJA LIKOVNIH PROBLEMOV			MEDPRED- METNE POV.	STANDARDI ZNANJA
		USVAJANJE LIKOVNIH POJMOV	LIKOVNO IZRAŽANJE	PRIVZGAJANJE DOŽIVLJAJSKIH NARAVNANOSTI		Likovne pojme opišejo in likovno izrazijo
PLA- STIČNO OBLIKO- VANJE	KIP, KIPAR, KIPARSKO OBLIKO- VANJE	<p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - usvojijo pojme: volumen, prostor, oblika, barva, stojnost, površina, struktura; - naštejejo značilnosti otipljivih oblik (prostornina), - raziščejo načine kiparskega oblikovanja (obhodni kip, relief) in njene značilnosti, - ob primerih reprodukcij kiparskih umetnin ugotovijo namene kipov, - naštejejo kiparske materiale in orodja (naravni, umetni, odpadni materiali), - naštejejo primere kipov v lastnem okolju in opredelijo kiparske rešitve, 	<p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - iz upogibnega in mehkega materiala oblikujejo kip in relief, 	<p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - se navajajo na samostojno oblikovanje kipa po posredovanih postopkih, - razvijajo občutek za tretjo dimenzijo, - se ob vrednotenju lastnih likovnih del navajajo na estetsko vrednotenje, 	MAT ZGO SLO GEO	<p>Razlikujejo pojme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kip (plastika), - kipar, - kiparstvo (plastično oblikovanje), - obhodni kip, - relief (nizki, visoki, vgreznjen), - kiparski materiali (mehki, trdi, tekoči, upogibni), - kiparska orodja, - kiparske tehnike.

	ZVRSTI V KIPARSKI UMETNOST I – POLNA IN VOTLA PLASTIKA	<ul style="list-style-type: none"> - ločijo pojme: montažna plastika, samostojna, arhitekturna, portalna plastika, - klasificirajo kipe po velikosti (mala in velika plastika), - naštejejo posebnosti polne in votle plastike, - usvojijo pojem keramika in ločijo umetniško, industrijsko in ljudsko keramiko, - usvojijo pojem figuralno in nefiguralno kiparstvo, 	<ul style="list-style-type: none"> - izoblikujejo montažno plastiko ali drugo plastiko, ki je v skladu s sodobno likovno prakso, 	<ul style="list-style-type: none"> - samoiniciativno odkrivajo posebnosti oblikovanja oble in votle plastike, - razvijajo zmožnost kritičnega vrednotenja umetniške, industrijske in ljudske keramike, - izkazujejo razumnost za različnost estetskega doživljanja, 	MAT ZGO SLO	<p>Opišejo pojme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - plastika: - montažna, - samostojna in arhitekturna, - portalna, - enovita, - reliefna, - mala in velika, - polna in votla, - keramika: - umetniška, - industrijska, - ljudska, - modeliranje.
PRO-STORSKO OBLIKOVANJE	PROSTOR	<ul style="list-style-type: none"> - opredelijo pojme: arhitekt, zgradba, gradnja, konstrukcija, stabilnost, - analizirajo vrste gradenj (masivna, skeletna, ploska), - naštejejo posebnosti zunanjih in notranjih prostorov, - opišejo funkcijo notranjih prostorov, - naštejejo gradbene materiale in pojasnijo uporabnost, 	<ul style="list-style-type: none"> - postavijo improvizirano inscenacijo, - oblikujejo prostorske tvorbe s poudarkom na konstrukciji in stabilnosti, 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijajo kritičen odnos do urejenega urbanega prostora, - krepijo občutek za funkcionalno urejen prostor, - razvijajo samozavest ob oblikovanju prostorskih tvorb po individualni zamisli, 	MAT SLO ZGO	<p>Opišejo pojme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stavbarstvo – arhitektura, - arhitekt, - načrt (idejni, izvedbeni), gradbeni - prostor: - umetni, - zunanji, - notranji, - zaprt, - polzaprt, - poodprt, - scenski prostor.

GRAFIA	TISKAR-STVO (GRAFIKA)	<ul style="list-style-type: none"> - ločijo industrijsko in umetniško grafiko, - opišejo ročni in industrijski tisk, - razložijo pojem unikat, - spoznajo vrste tiskov in posebnosti grafičnih tehnik. 	- izdelajo grafični list v preprosti grafični tehniki.	<ul style="list-style-type: none"> - razvijajo občutek za pravilno uporabo različnih materialov ob izvedbi grafične tehnike, - se navajajo na izvirno in sproščeno vgrajevanje lastne ideje v izdelavo grafičnega lista, - pri upodabljanju motiva razvijajo likovno domišljijo. 	SLO NAR	<p>Ločijo pojme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - grafika; - umetniška, industrijska, - unikat, - matrica, - grafični list, - grafična tehnika, - različnost tiska.
--------	-----------------------	--	--	---	------------	--

4 TEMELJNI IN MINIMALNI STANDARDI ZNANJA

Zaradi večje nazornosti in uporabnosti učnega načrta smo temeljne in minimalne standarde znanja opredelili že v zadnjem stolpcu razpredelnice v poglavju OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE. Minimalni standardi znanja so označeni z močnejšim tiskom.

5 SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Izvajanje učnega procesa likovne vzgoje se zaradi posebnosti izvajanja razlikuje od učnega procesa likovne vzgoje v obvezni osnovni šoli. Primerna je tečajna oblika dela, ki učitelju omogoča, da v krajši in časovno strnjeni obliki učinkoviteje uresničuje program v enem razredu ali pa pri povezovanju dveh ali treh razredov.

Delo v učnem procesu temelji na metodi pogovora, demonstraciji in opazovanju. Udeleženci spoznavajo likovne pojme ob opazovanju umetniških del in ob zgledih v naravi in okolju. Učitelj poskrbi, da udeleženci čimbolj svobodno raziskujejo in doživljajo likovne pojme (probleme) in da jih čimbolj svobodno vgrajujejo v likovno izražanje. Likovne naloge rešujejo problemsko. V učnem procesu se prepletata teoretično in praktično delo.

Učitelj mora pri udeležencih upoštevati starostno stopnjo in posebnosti individualnega razvoja, zato načrtuje likovne naloge za starejše in mlajše udeležence. Učitelj načrtuje likovne naloge tako, da so te prilagojene individualnim značilnostim udeležencev, hkrati pa tudi značilnostim generacije, ki ji udeleženci pripadajo. Zasnovane so problemsko, kar omogoča vpetje pouka v medsebojno komunikacijo med učiteljem in udeležencem (interakcija).

Izhodišče za izrazno delo je likovnoteoretični problem. Z dobro in generaciji primerno zastavitvijo likovnoteoretičnega problema učitelj udeležence motivira za ustvarjalno delo. Likovna naloga tako izhaja iz likovnega problema, likovna tehnika in likovni motiv pa sta podrejena teoretičnemu problemu, sta le sredstvo za likovno izražanje. Če učitelj prilagaja tudi motiv in tehniko značilnostim udeležencev, je s tem motivacija za delo še učinkovitejša.

Pri urah likovne vzgoje učitelj na vseh starostnih stopnjah udeležencev spodbuja ustvarjalnost, estetski čut in samospoštovanje. Trudi se, da udeleženci napredujejo na kognitivnem, psihomotoričnem in afektivnem področju. Posebno je pozoren na izražanje emocij, doživljanje lepega in na razvijanje zmožnosti za ustvarjanje lepega.

Pri delu z udeleženci mora učitelj uporabljati tudi ustrezne didaktične pripomočke, kot so komplet plakatov »Barvni nauk«, reprodukcije umetniških del, ustrezne videokasete ter likovna dela udeležencev.

5.1 MEDPREDMETNE POVEZAVE

Učitelj pri načrtovanju likovnih nalog za udeležence išče smiselne korelacije z drugimi predmetnimi področji. Pri tem pa mora ohraniti celovitost in čistost predmeta likovna vzgoja – likovne naloge se morajo izvajati po likovnih načelih in zakonitostih.

Možnosti povezovanja z že usvojenimi pojmi pri predmetih: glasbena vzgoja, slovenski jezik, matematika, zgodovina, naravoslovje itd. dajejo učitelju možnost ustvarjalnega izvajanja likovnih nalog z udeleženci.

5. 2 ČASOVNI OKVIR

RAZRED	ŠTEVILO UR LIKOVNE VZGOJE
5.	9
6.	9
7.	18

Učitelj mora v okviru 36 ur realizirati celotne vsebine likovnih področij, predvidena za posamezne razrede. V petem in šestem razredu realizira vsebine iz risanja in slikanja, v sedmem razredu pa vsebine iz plastičnega oblikovanja, prostorskega oblikovanja in grafike.

5.3 VREDNOTENJE UDELEŽENČEVIH IZDELKOV IN ZAPIS DOSEŽKOV

Likovno vrednotenje udeleženčevih izdelkov je določanje vrednosti njegovega opravljenega dela v učni uri glede na njegovo prizadevnost pri usvajanju likovnih pojmov, likovnem izražanju ter privzgajanju doživljajskih naravnosti. Zato mora učitelj vrednotiti udeleženčevo dejavnost v celotnem učnem procesu. Tak način vrednotenja udeleženčevega dosežka (njegovo delo in napredek) obsega dosežke na afektivnem, psihomotoričnem in kognitivnem področju.

Po vsaki končani likovni nalogi učitelj z udeleženci pripravi razstavo vseh dokončanih in nedokončanih likovnih izdelkov in skupaj z udeleženci vrednoti dosežene cilje po izoblikovanih kriterijih, ki izhajajo iz likovne naloge. Opažanja pri likovnem vrednotenju zapisuje učitelj z oceno in pri tem upošteva pravila, ki jih predpisuje Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju.

6 PRILOGE

PRILOGA 1:

6.1. ZNANJE IZVAJALCEV PREDMETA

Likovno vzgojo v programu osnovne šole za odrasle izvaja izključno predmetni učitelj likovne vzgoje, profesor likovne pedagogike ter po pridobitvi naziva tudi profesor likovne umetnosti ali diplomant Akademije za likovno umetnost (akademski kipar, akademski slikar, akademski grafik) z dokazili o opravljenih pedagoških predmetih. Učitelj likovne vzgoje se mora permanentno izobraževati.

PRILOGA 2:

6.2. PREDPISANI IN PRIPOROČENI VIRI ZNANJA

Literatura za udeležence

- Tacol, Tonka, *Učbeniki Likovno izražanje za 5., 6., 7., 8. razred*, Ljubljana: Debora 1995, 1996. (Predlagamo spremljanje kataloga učbenikov.)
- Golob, Nataša, *Umetnost na slovenskem*, Ljubljana: DZS, 1999.

Literatura za izvajalce

- Butina, Milan, *Slikarsko mišljenje*, Ljubljana: CZ, 1996.
- Butina, Milan, *Pvine likovne prakse*, Ljubljana: Debora, 1997.
- Butina, Milan, *Uvod v likovno oblikovanje*, Ljubljana: Debora, 1997.
- Butina, Milan, *O slikarstvu*, Ljubljana: Debora, 1997.
- Butina, Milan, *Mala likovna teorija*, Ljubljana: Debora, 2000.
- Berce Golob, Helena, *Likovna vzgoja, Priročnik za učitelje razrednega pouka*, Ljubljana: DZS, 1991.
- Berce Golob, Helena, *Likovna vzgoja, Načini dela pri likovni vzgoji, Priročnik za učitelje na predmetni stopnji osnovne šole*, Ljubljana: DZS, 1993.
- Čadež, Dragica, *Glina, les, papir, kovina*, Ljubljana: MK, 1983.
- Čadež, Dragica, *Od glave do portreta*, Ljubljana: Debora, 2000.
- Didek, Zoran, *Raziskovanje oblikotvornosti*, Ljubljana: DDU Univerzum, 1982.
- Golob, Nataša, *Umetnost na slovenskem*, Ljubljana: DZS, 1999.
- Jerman, Frane, *Sprehodi po estetiki*, Ljubljana: MK, 1983.
- Likovno snovanje, *Priročnik za učitelje srednjih šol*, Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 1999.
- Muhovič, Jožef, *Vstop v likovno logiko I, II*, Ljubljana: ALU, 1986.
- *Revija Likovna vzgoja*, Ljubljana: Debora.
- *Revija Likovne besede, zbirka*, Ljubljana: Društvo slovenskih likovnih umetnikov.
- Tacol, Tonka, *Učbeniki Likovno izražanje za 5., 6., 7., 8. razred*, Ljubljana: Debora 1995, 1996.
- Tacol, Tonka, *Didaktični pristop k načrtovanju likovnih nalog, Izbrana poglavja iz likovne didaktike*, Ljubljana: Debora, 1999.

PRILOGA 3:

6.3 MATERIALNI POGOJI ZA IZVAJANJE

Svetla (naravna svetloba) in zračna učilnica z možnostjo zatemnitve, večje delovne površine za slušatelje in odlagalne police za sušenje in shranjevanje likovnih izdelkov. Magnetna tabla in odtočno korito z več pipami.

Pripomočki: diaprojektor, episkop, grafoskop, video, TV, posoda za shranjevanje gline.

Didaktični pripomočki: komplet plakatov »Barvni nauk«, reprodukcije umetniških del.